

Sygn. akt III CO 407/22

## POSTANOWIENIE

Dnia 1 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa C. T.  
przeciwko Skarbowi Państwa - Prokuraturze Rejonowej w P.  
o ustalenie,  
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 1 czerwca 2022 r.,  
na skutek przedstawienia przez Sąd Apelacyjny w [...] wniosków sędziów Sądu Apelacyjnego w [...] o ich wyłączenie od rozpoznania sprawy I ACa [...],  
**przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w [...] żądania wyłączenia  
złożone przez Sędziów Sądu Apelacyjnego w [...].**

## UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] przedstawił Sądowi Najwyższemu akta sprawy z powództwa C. T. przeciwko Skarbowi Państwa-Prokuraturze Rejonowej w P.. Przedstawienia dokonano na podstawie art. 52 § 1 k.p.c., ze wskazaniem, że wszyscy sędziowie orzekający w ww. Sądzie Apelacyjnym przedstawili do akt pisma, z których wynika żądanie wyłączenia ich od rozpoznania sprawy na podstawie art. 49 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Żądania wyłączenia podlegały przekazaniu według właściwości do Sądu Apelacyjnego w [...]. Stosownie do art. 52 § 1 k.p.c. o wyłączeniu sędziego powinien rozstrzygać sąd, w którym sprawa się toczy, a w razie niemożności

wydania przez ten sąd postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów – sąd nad nim przełożony. Przyjmuje się, że sądem przełożonym nad sądami apelacyjnymi jest Sąd Najwyższy. Oznacza to, że kompetencja Sądu Najwyższego do rozpoznania żądań, o których mowa w art. 49 § 1 k.p.c., zaktualizowałaby się w niniejszej sprawie, gdyby Sąd Apelacyjny w [...] nie mógł wydać stosownego postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów mogących orzekać w przedmiocie złożonych w sprawie żądań wyłączenia.

Należy zakładać, że w przekonaniu Sądu Apelacyjnego rozpoznanie żądań wyłączenia sędziów nie jest możliwe, gdyż w kwestii tej nie mógłby orzekać żaden z sędziów ww. Sądu. Takie zapatrywanie nie powinno być jednak podzielone, gdyż wyrasta ono z nietrafnej wykładni przepisów regulujących instytucję wyłączenia sędziego. W aktualnym orzecznictwie ukształtował się zasługujący na podzielenie pogląd, że wniosek o wyłączenie sędziego niewyznaczonego do rozpoznania sprawy jest niedopuszczalny i podlega odrzuceniu bez składania przez sędziego oświadczenia, o jakim mowa w art. 52 § 2 k.p.c., przy czym sędzia objęty takim wnioskiem o wyłączenie może zasiadać w składzie sądu rozpoznającego ten wniosek (uchwała Sądu Najwyższego – 7 sędziów – z 26 lipca 2019 r., I NOZP 1/19). Motywy przywołanej uchwały aplikują się do sytuacji złożenia żądania z art. 49 § 1 k.p.c.; oba środki normowane przez przytoczony przepis służą bowiem temu samemu celowi.

Składanie żądania wyłączenia przez sędziego, który nie został wyznaczony do rozpoznania sprawy, jest nie tylko zbędne, ale w zasadzie niedopuszczalne; możliwość zastosowania art. 49 § 1 k.p.c. otwiera się bowiem wyłącznie w razie przydzielenia sprawy danemu sędziemu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 października 2021 r., IV CO 209/21). W sytuacjach takich jak mająca miejsce w niniejszym postępowaniu sędzia wyznaczony do rozpoznania żądań członków składu orzekającego wyznaczonych do rozpoznania sprawy merytorycznie, którzy złożyli żądania jako pierwsi, powinien albo rozpoznać te żądania, albo – jeśli dostrzeża do tego podstawy – samodzielnie skorzystać ze środka prawnego uregulowanego w art. 49 § 1 k.p.c. Czynności te powinny być ponawiane stosownie do wyniku rozpoznania tych (a ewentualnie także kolejnych) żądań wyłączenia lub do osiągnięcia stanu, o którym mowa w art. 52 § 1 *in fine* k.p.c.

Za pominięciem stosownych kroków proceduralnych nie może w opisanym przypadku przemawiać dążenie do realizacji zasady szybkości postępowania, nawet jeśli działania te oparte są na przekonaniu, że po stronie wszystkich sędziów istnieją okoliczności, o których mowa w ostatnio przywołanym przepisie, toteż ostatecznie wszyscy oni wykorzystają instrument unormowany w art. 49 § 1 k.p.c. Z perspektywy założenia, że żądanie wyłączenia może być zgłoszone jedynie przez sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy, podejmowanie awansem czynności określonych w art. 52 § 1 k.p.c. opierałoby się na niedopuszczalnym antycypowaniu zgłoszenia żądań wyłączenia przez kolejnych sędziów, z pominięciem etapu przydzielenia sprawy do rozpoznania określonemu sędziemu. Tymczasem dopiero z momentem takiego przydzielenia otwiera się możliwość podjęcia przez sędziego decyzji o nierozpoznaniu sprawy merytorycznie i złożeniu żądania z art. 49 § 1 k.p.c. Decyzja o złożeniu takiego żądania może być więc w procesowo skuteczny sposób podjęta wyłącznie przez sędziego, który ma rozpoznać daną sprawę (*sensu largo*, włącznie ze sprawami wpadkowymi).

Nie sposób wykluczyć, że w sprawie ostatecznie dojdzie do sytuacji, w której zrealizuje się dyspozycja art. 52 § 1 *in fine* k.p.c. Analiza akt sprawy prowadzi jednak do wniosku, że w jej aktualnym stanie ocena taka byłaby przedwczesna, gdyż żądanie wyłączenia złożyło w istocie jedynie trzech sędziów orzekających w Sądzie przekazującym. Pisma przedłożone przez pozostałych sędziów, jakkolwiek mogą stanowić wskazówkę co do dalszego toku rzeczy, nie pozwalają obecnie na przyjęcie, by Sąd Najwyższy mógł orzekać w sprawie.

Prawidłowe zastosowanie przepisów postępowania prowadzi zatem do konkluzji, że w sprawie nie wystąpiła przesłanka pozwalająca na przyjęcie, iż Sąd Najwyższy jest właściwy do rozpoznania któregośkolwiek ze złożonych w sprawie żądań wyłączenia sędziego. Sąd z urzędu czuwa nad tym, by rozpoznawać jedynie te sprawy, które leżą w jego właściwości miejscowej, rzeczowej i funkcjonalnej (art. 200 § 1<sup>1</sup> i 14 k.p.c.), co oznacza, że żądania wyłączenia sędziów należało na podstawie art. 200 § 14 k.p.c. w zw. z art. 52 § 1 k.p.c., przekazać Sądowi Apelacyjnemu w [...] jako sądowi właściwemu.

Z uwagi na powyższe orzeczono, jak w sentencji postanowienia.